

політики як складової детінізації економіки необхідно здійснити ґрунтовне дослідження. Можливість організації проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції передбачена пунктом 5 частини 1 статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» [4], де НАЗК визначені такі повноваження. Без системного підходу до корупції в контексті її зв'язку із тіньовою економікою не можливо отримати позитивні результати антикорупційної політики.

Список використаних джерел

1. Enterprise Surveys. Ukraine 2019. Country Profile / International Bank for Reconstruction and Development; The World Bank Group // Офіційний сайт Світового банку. 2020. URL: <https://bit.ly/3hKqtxW>.
2. Індекс сприйняття корупції-2019 / TransparencyInternational Україна. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnattya-koruptsiyi-2019>.
3. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Москаленко О. М., 2019. 366 с. URL: <https://bit.ly/3hNLc3Y>.
4. Закон України від 14.10.2014 № 1700 «Про запобігання корупції». URL: <https://rada.gov.ua>.

Полях Анатолій Михайлович,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція, без сумніву, є явищем, що практично переслідує людство з моменту виникнення найперших, організованих за допомогою певних правил, форм існування людства.

В сучасних умовах корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці нашої країни. Пустивши коріння в усі сфери функціонування держави вона негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини.

Спрощене сприйняття проблеми, як прояву неналежної реалізації правових приписів особами, уповноваженими на здійснення управління державою, може створювати хибне уявлення щодо можливості розв'язання проблеми шляхом визнання правоохоронних органів основним суб'єктом протидії корупції.

В той же час, у міжнародній практиці існує безліч різних підходів до протидії корупції, як успішних, так і невдалих, як забезпечених великим обсягом та спектром ресурсів, так і розрахованих на умови, за яких ресурси є обмеженими. Тому при організації протидії корупції

потрібно ретельно вивчати слабкі сторони організації цієї діяльності та робити відповідні висновки.

Нажаль, незважаючи на розроблення різноманітних програм, концепцій подолання корупції, що містили досить реалістичне відображення ситуації в країні, врахування міжнародного досвіду та відповідних стандартів, визначення найбільш істотних заходів, що могли бути здійснені з метою усунення передумов цього явища, реальних змін у забезпеченні протидії та покращення стану боротьби з корупцією до цього часу не відбулось.

Негативні явища, які сприяють зростанню рівня корупції в нашій державі, наразі продовжують існування. Серед таких явищ найбільш широкого поширення набув «корупційний лобізм», тобто такі технології лобіювання, за якими використовується підкуп осіб, уповноважених на виконання функцій держави та інші корупційні діяння. Посередництво, тобто виконання державними службовцями незаконних, корупційних за змістом, «посередницьких» функцій у відносинах третіх осіб з органами державної влади набуло не ситуативного, а постійного характеру. Найчастіше такими посередниками виступають працівники правоохоронних органів та органів державної влади, що мають контрольно-регуляторні повноваження. Слід відзначити й інші види корупційних проявів, що мають ще більш латентний характер, які можуть виявитися у влаштуванні на роботу своїх родичів, близьких, знайомих, отримання «комісійних» від учасників процедур державних закупівель, неофіційному спілкуванні з представниками організацій, що є підконтрольними або мають договірні відносини з органами державної влади, здійсненні підприємницької діяльності через підставних осіб або родичів чи близьких, отриманні прямо не передбачених законом пільг та привілеїв.

За висновками неурядової міжнародної організації по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції по всьому світу Transparency International, у 2019 році в Україні показники сприйняття корупції в порівнянні з 2018 роком впали на 2 пункти. У зв'язку з цим країна опинилась на 126 місці (зі 180 країн) та повернулась на рівень 2017 року. Тепер Україна здобула 30 балів зі 100 можливих у дослідженні «Індекс сприйняття корупції» (CPI) й посіла у рейтингу місце поруч з такими країнами, як Азербайджан, Киргизстан та Джибуті.

При цьому, результати інших країн - сусідів щодо показників CPI значно вище, ніж в Україні та складають: Польща – 58 балів, 41 місце; Словаччина – 50 балів, 59 місце; Білорусь – 45 балів, 66 місце. Росія випереджує Україну за рівнем корупції – 28 балів, 137 місце.

Лідери по показнику CPI істотно не змінилися. На першому місці – Нова Зеландія та Данія, які набрали по 87 балів. Примітно, що 8 з 10 країн в першій десятці - представниці Західної та Північної

Європи. Такі країни, як Сомалі (9 балів), Південний Судан (12 балів), Сирія (13 балів) опинилися у кінці списку.

За даними досліджень, такий рівень корупції в Україні пов'язаний з тим, що з початку 2017 року фактично відбувалося згорання реформ і боротьби з корупцією. Влада відверто намагалася обмежити незалежність антикорупційних органів, затягувала запуск Вищого антикорупційного суду, створювала законодавчі перепони. Політична ангажованість тодішнього НАЗК і провальна судова реформа також зробили свій внесок у існуючі негативні тенденції.

Серед позитивних дій, направлених на подолання корупції, на думку багатьох дослідників, є зняття монополії Служби безпеки на прослуховування, перезапуск НАЗК, прийняття нового закону «Про державні закупівлі», можливість приватизації понад 500 держкомпаній через майданчик ProZorro, збільшення кількості наглядових рад на держпідприємствах.

Автори досліджень, на яких базується розрахунок Індексу, також відзначили зниження в останній час рівня корупції у поліції та зменшення кількості випадків, коли бізнес змушений давати хабарі [1].

Результати дослідження у 2020 році ще не відомі. Однак, на наш погляд, показники щодо динаміки боротьби з корупцією можуть залишитися на тому ж рівні, якщо не погіршитися.

Слід зазначити, що не існує жодної країни світу, де б зовсім не було корупції. Проте, шляхи успішної боротьби з цим негативним явищем є, про що свідчать численні приклади з досвіду держав, у яких на високому рівні налагоджено боротьбу з цим негативним явищем. До таких країн наразі належать Нова Зеландія, Данія, Сінгапур, Гонконг, Фінляндія.

Головну роль у боротьбі з корупцією в цих країнах відіграла наявність політичної волі реформаторів. Більшість країн демонструє наявність так званої презумпції винності чиновника – «доведи, що придбав майно не на хабарі».

Способи успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадського суспільства, свобода слова, незалежність засобів масової інформації. При цьому, головна роль у подоланні масштабної корупції все ж таки належить саме усуненню причин виникнення цього явища, запобіганню йому, а не лише боротьбі з конкретними проявами.

Список використаних джерел

1. Transparency International. Індекс сприйняття корупції – 2017. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjniyattya-koruptsiyi-2019>.